

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2018.1.17.
COM(2018) 24 final

2018/0008 (NLE)

Javaslat

A TANÁCS AJÁNLÁSA

az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról

(EGT-vonatkozású szöveg)

{SWD(2018) 14 final}

INDOKOLÁS

1. A JAVASLAT HÁTTERE

• A javaslat indokai és céljai

Európa társadalmi és gazdasági napjainkban jelentős technológiai újításokat, valamint munkaerőpiaci és a demográfiai változásokat élnek meg. A mai foglalkozások egy része tíz évvel ezelőtt nem is létezett, és a jövőben számos új foglalkoztatási forma kialakulása várható. Az Európa jövőjéről szóló fehér könyvben a Bizottság felhívja a figyelmet arra, hogy „az alapfokú tanulmányaikat most megkezdő gyermekek zöme jó eséllyel olyan új típusú álláshelyet fog betölteni, amely ma még nem is létezik”, e helyzetre való felkészüléshez pedig „nagyszabású befektetéseket kell eszközölnünk a készségfejlesztésbe, és gyökeresen felül kell vizsgálnunk az oktatás és az egész életen át tartó tanulás rendszereit”¹.

Az oktatás és a képzés szerves része minden olyan megoldásnak, amely arra irányul, hogy többen jussanak tisztességes munkához, jobban kielégüljön a gazdaság készségek iránti kereslete és Európa ellenállóbbá váljon. A gyors technológiai fejlődés, valamint a munkakörök és a munkavállalókkal szembeni követelmények ebből fakadó változása szükségessé teszi, hogy az egész életen át tartó tanulás az ipar, valamint az oktatási, képzési és tanulási formák közötti erőteljes együttműködésen és szinergiákon alapuljon. Ugyanakkor az oktatási és képzési rendszereknek alkalmazkodniuk kell ehhez a valósághoz. Különösen azért, ma már nem tűnik elegendőnek, ha a fiatalok meghatározott készségekkel vagy ismeretekkel hagyják el az iskolapadot; rugalmasságra és számos kompetencia kialakítására van szükségük, valamint képesnek kell lenniük arra is, hogy alkalmazkodjanak a változásokhoz². Ebből kifolyólag az egész életen át tartó tanulásra – azaz az új és relevánsabb kompetenciák egész életen keresztül történő elsajátítására – való igény és annak jelentősége napjainkban nyilvánvalóbb, mint valaha.

A 2017. március 25-i Római Nyilatkozatban a huszonhét tagállam vezetői, valamint az Európai Tanács, az Európai Parlament és az Európai Bizottság elkötelezték magukat egy olyan Unió megteremtése iránt, „ahol a fiatalok a lehető legjobb oktatásban és képzésben részesülnek és a kontinensen bárhol tanulhatnak és vállalhatnak munkát”³.

Társadalmaink és gazdaságaink nagymértékben támaszkodnak a magasan képzett, hozzáértő emberekre. A kreativitáshoz, kritikus gondolkodáshoz, kezdeményezéshez és problémamegoldáshoz hasonló készségek jelentős szerepet töltenek be a mai társadalom összetett helyzeteinek és változásainak kezelésében. A globalizáció előnyünkre fordításáról szóló vitaanyag rámutat arra, hogy új tanulási módokat, valamint rugalmasabb képzési és oktatási modelleket kell találni az egyre mobilabbá váló és a digitális eszközöket egyre kiterjedtebben használó társadalom számára, az Európa szociális dimenziójáról szóló vitaanyag pedig azt hangsúlyozza, hogy az európai életszínvonal fenntartásához az embereknek rendelkezniük kell a megfelelő készségekkel és kompetenciákkal⁴. Az éghajlatváltozás és az ökológiai erőforrások korlátozott mivolta – a társadalmi és gazdasági

¹ Európai Bizottság (2017): Fehér könyv Európa jövőjéről, https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_hu

² Fehér könyv Európa jövőjéről, lásd az 1. lábjegyzetet.

³ Római nyilatkozat, 2017. március 25., <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2017/03/25/rome-declaration/>

⁴ Európai Bizottság (2017): Vitaanyag a globalizáció előnyünkre fordításáról, https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-harnessing-globalisation_hu

egyenlőtlenségekkel együtt – azt jelentik, hogy a fenntartható fejlődés kérdése minden emberi tevékenység tekintetében hangsúlyos szempont.⁵

Ahogy azt „Az európai identitás megerősítése az oktatás és a kultúra révén” című bizottsági közlemény⁶ egyértelműen megfogalmazza, az európai oktatási térségnek elő kell mozdítania a tanulók, valamint az oktatás és képzés területén, illetve az oktatási és képzési intézményekben dolgozó szakemberek együttműködését és mobilitását. Az uniós tagállamoknak ugyanis közös érdeke, hogy az oktatásban és a kultúrában – mint a foglalkoztatás, a társadalmi igazságosság, az aktív polgári szerepvállalás és a maga sokféleségében megnyilvánuló európai identitás mozgatórugóiban – rejlő potenciál teljes mértékben kiaknázásra kerüljön. A közlemény választ ad az európai munkaerőpiacok fokozottabb mobilitására, továbbá a nyelvtanulásba, a digitális és vállalkozói készségekbe, valamint a természettudományi, technológiai, műszaki és matematikai kompetenciákba való befektetés növelésére irányuló igényre. A nyomon követés részeként az Európai Tanács 2017 decemberében felkérést intézett többek között azon intézkedések feltérképezésére, amelyek megoldást nyújthatnak a digitalizációval, a kiberbiztonsággal, a médiaműveltséggel és a mesterséges intelligenciával kapcsolatos készségek terén fennálló kihívások kezelésére, valamint az oktatás és képzés inkluzív, egész életen át tartó tanuláson alapuló és innovációvezérelt megközelítésére irányuló igény kielégítésére⁷.

Ezekkel az igényekkel éles ellentétben az OECD legutóbbi PISA-felmérésének eredményei azt mutatják, hogy az Európai Unióban (EU) minden ötödik tanuló esetében az olvasási, matematikai vagy természettudományos ismeretek az elvárt szint alatt maradnak⁸. Aggasztó, hogy 2012 és 2015 között az alulteljesítés tendenciája az EU egészét tekintve tovább romlott. Az OECD felnőttek készségfelmérésében (PIAAC) (2012) részt vevő országokban az írás és olvasás terén a felnőttek 4,9–27,7 %-a a legalacsonyabb tudásszinteket érte csak el, míg a számolási készség terén 8,1–31,7 %-uk végzett a legalacsonyabb tudásszinteken.⁹

Ezenkívül az EU lakosságának 44 %-a vagy alacsony szintű digitális készségekkel rendelkezik, vagy nem rendelkezik ilyen készségekkel (19 %)¹⁰ annak ellenére, hogy a technológiai és digitális változások üteme komoly hatást gyakorol gazdaságainkra és társadalmaink életére. A gazdaság gyors digitális átalakulása azt jelenti, hogy ma már szinte minden munkakörhöz szükség van bizonyos szintű digitális készségre, ahogy a társadalom egészében való részvételhez is. A digitális készségek manapság éppen annyira elengedhetetlenek, mint az írás, az olvasás és a számolás készsége, ezért Európának a digitális technológiákban jártas emberekre van szüksége, akik nemcsak e technológiák használatára képesek, hanem arra is, hogy újításokat vezessenek be és vezető szerepet vállaljanak alkalmazásuk terén.

A szociális jogok európai pillérének első alapelve a magas színvonalú és inkluzív oktatáshoz, képzéshez és az egész életen át tartó tanuláshoz való jog¹¹. A társadalomban és a munkaerőpiacon való sikeres részvételhez szükséges kompetenciák hiánya növeli a

⁵ Az Európai Politikai Stratégiai Központ Stratégiai Közleményei (13. szám, 2016) – A foglalkoztatás jövője; A Tanács következtetései a fenntartható fejlődést szolgáló oktatásról, 2010. november, https://ec.europa.eu/epsc/file/strategic-note-13-future-work_en

⁶ A Bizottság közleménye: Az európai identitás megerősítése az oktatás és a kultúra révén – az Európai Bizottság hozzájárulása a 2017. november 17-i göteborgi vezetői találkozóhoz [COM\(2017\)673](https://ec.europa.eu/epsc/file/strategic-note-13-future-work_en)

⁷ Az Európai Tanács 2017. december 14-i ülészakának következtetései (a Tanács [EUCO 19/17](https://ec.europa.eu/epsc/file/strategic-note-13-future-work_en) sz. dokumentuma).

⁸ OECD (2016): A 2015. évi PISA-felmérés eredményei; <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>; Európai Bizottság (2016): Pisa 2015: uniós teljesítmény és az európai oktatáspolitikára vonatkozó kezdeti következtetések, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/pisa-2015-eu-policy-note_en.pdf

⁹ Európai Bizottság (2016): Oktatási és Képzési Figyelő, 81. o. http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016_en.pdf

¹⁰ Európai Bizottság (2017), 2017. évi digitális eredménytábla, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-scoreboard>

¹¹ A Bizottság közleménye a szociális jogok európai pillérének létrehozásáról, [COM\(2017\)250](https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-scoreboard)

munkanélküliség, a szegénység és a társadalmi kirekesztés kockázatát. Akadályozza az inkluzív és fenntartható növekedést, valamint az ipar versenyképességét és az innovációs lehetőségeket. A kutatások szerint az írási, olvasási és számolási készségek, valamint a digitális kompetenciák fejlesztése kulcskompetenciák széles skálájának fejlődését segíti elő; különösen szoros kapcsolatban áll a személyes fejlődéssel, illetve a tanulási és az állampolgári kompetenciák fejlesztésével¹².

Az Európai Parlament és a Tanács 2006-ban elfogadott egy, az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról szóló ajánlást¹³. Az ajánlás azt javasolta a tagállamoknak, hogy az egész életen át tartó tanulásra irányuló stratégiájuk részeként mindenki számára tegyék lehetővé a kulcskompetenciák elsajátítását. Az ajánláshoz mellékelt kulcskompetenciák európai referenciakeretében azt is meghatározta, hogy melyek azok a kompetenciák, amelyekre mindenkinek szüksége van a személyes önmegvalósításhoz és fejlődéshez, a munkavállaláshoz, a társadalmi beilleszkedéshez és az aktív polgári szerepvállaláshoz. A tagállamokat a referenciakeret alkalmazására kérték annak biztosítása érdekében, hogy az alapszintű oktatás és képzés minden fiatal számára felkínálja mindazon eszközöket, amelyek révén a kulcskompetenciákat az életben való helytálláshoz szükséges szinten elsajátíthatják, továbbá hogy a felnőttek egész életük során képesek legyenek kulcskompetenciáik fejlesztésére és korszerűsítésére.

Az oktatási és tanulási módszerek 2006 óta rohamos változáson mennek keresztül: a technológia szélesebb körű használata, a távoktatás térnyerése és az informális tanulás hordozható digitális eszközök használatának köszönhető fejlődése kihatással van a kompetenciák elsajátításának lehetőségeire. Az elmúlt évtized tapasztalatai azt mutatják, hogy az egész életen át tartó kompetenciafejlesztés aktív támogatása érdekében az oktatási, képzési és tanulási formáknak jobban ki kell aknázniuk ezeket az új lehetőségeket. A tanulási élményt – a formális és a nem formális tanulási formák közötti együttműködés fokozása révén – minden tanuló számára és minden tantárgy terén sokszínűbbé kell tenni. Ehhez nyújthat segítséget például a tudományágakon átvívelő tanulás, a kutatásalapú tanulás, a gyakornoki programok és a munkaalapú tanulás.

A javasolt ajánlás célja, hogy minden ember számára javítsa a kulcskompetenciák egész életen át tartó elsajátítását, valamint elősegítse az e cél elérését szolgáló intézkedések életbe léptetését. Arra ösztönzi a tagállamokat, hogy az egyre sokszínűbbé és mobilabbá váló, a digitális eszközöket egyre kiterjedtebben használó globális társadalmainkban megfelelőbb módon készítsék fel az embereket a változó munkaerőpiaci követelményekre és az aktív polgári szerepvállalásra, valamint hogy minden életszakasz tekintetében fejlesszék a tanulást. Az ajánlás különösképpen szorgalmazza az alapvető készségekbe, a vállalkozói és digitális készségekbe, valamint a nyelvismeretbe történő befektetést annak érdekében, hogy mindenki aktív résztvevője tudjon lenni a társadalomnak és a gazdaságnak. Ezenkívül sürgeti még a természettudományi, technológiai, műszaki és matematikai kompetenciákba való befektetést a tudományos ismeretek gazdagítása, valamint annak érdekében, hogy a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika terén meglévő életpályák vonzóbbá váljanak. Az ajánlásra irányuló javaslat az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról szóló, az Európai Parlament és a Tanács által 2006-ban elfogadott ajánlás¹⁴ helyébe lép. A javaslat:

¹² OECD (2015), A társadalmi fejlődéshez szükséges készségek: A szociális és emocionális oktatás jelentősége, <http://www.oecd.org/edu/skills-for-social-progress-9789264226159-en.htm>

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása (2006. december 18.) az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról (2006/962/EK)

¹⁴ (2006/962/EK), lásd a 13. lábjegyzetet.

- támogatja a szociális jogok európai pillérében szereplő első alapelv végrehajtását, hangsúlyozva, hogy „mindenkinek joga van a minőségi és befogadó oktatáshoz, képzéshez és egész életen át tartó tanuláshoz annak érdekében, hogy olyan készségeket tartson, illetve szerezzen meg, amelyek lehetővé teszik számára, hogy teljes mértékben részt vehessen a társadalomban és sikeresen alkalmazkodjon a munkaerőpiaci változásokhoz”, valamint a negyedik alapelv végrehajtását, amely azt a jogot erősíti meg, hogy mindenki „időben és személyre szabott segítséget kapjon munkavállalási vagy önfoglalkoztatási kilátásainak javításához”; ide tartozik „az álláskereséshez, képzéshez és átképzéshez nyújtott támogatás igénybevételének” joga is;
- támogatja az európai oktatási térség létrehozását, méghozzá a valamennyi tanuló számára szükséges kulcskompetenciák megállapítása, a tanulók és az oktatásban dolgozó szakemberek mobilitásának támogatása, valamint különösen a nyelvi készségeknek az európai mobilitás és együttműködés előmozdítása érdekében történő fejlesztésének elősegítése révén;
- támogatja a vállalkozói kompetenciák fejlesztését az alapvető készségek és attitűdök – köztük a kreativitás, a kezdeményezőkészség, a csapatmunka, a kockázatok felismerése és a felelősségvállalás – fejlesztése érdekében;
- reagál a kompetenciákkal – egyebek mellett az alapvető készségekkel, a digitális kompetenciákkal, a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika területén szükséges kompetenciákkal – kapcsolatos követelmények változására, továbbá kiemeli az e területeken szükséges kompetenciafejlesztés támogatására irányuló intézkedéseket;
- kiemeli az aktív polgári szerepvállalás, a közös értékek és az alapvető jogok szerepét;
- beépíti az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) égisze alatt zajlott, a Fenntartható fejlődést szolgáló oktatás évtizede című program eredményeit, valamint az ENSZ 4. fenntartható fejlődési céljának (oktatás 2030-ig) ösztönző erejét;
- a kulcskompetenciák fejlesztésével kapcsolatos bevált gyakorlatok meghatározása révén segítséget nyújt a tagállamok, az oktatási, képzési és tanulási formák, valamint az oktatásban dolgozó szakemberek számára a kompetenciafejlesztés megfelelőbb támogatásához;
- a kulcskompetenciák egységes értelmezésének előmozdítása révén hozzájárul az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés jövőbeni stratégiai keretrendszerének megtervezéséhez;
- támogatja az Erasmus+ programhoz, az európai strukturális és beruházási alapokhoz, valamint a Horizont 2020 programhoz hasonló európai finanszírozási források igénybevételét;

A kísérő szolgálati munkadokumentum további bizonyítékkal szolgál az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról szóló, 2006. évi ajánlás végrehajtásával kapcsolatos korábbi tapasztalatokról, ezenkívül tartalmaz egy, az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról szóló új ajánlást alátámasztó elemzést, és példákat hoz az egész életen át tartó tanulás keretében zajló kompetenciafejlesztést támogató meglévő szakpolitikákra és projektekre.

Háttér-információk

A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van a személyes önmegvalósításhoz és fejlődéshez, a foglalkoztatáshoz, a társadalmi beilleszkedéshez és az aktív polgári szerepvállaláshoz. *Ismeretekből, készségekből és attitűdökből állnak*, valamint túlmutatnak a pusztán (lexikális) „tudás” fogalmán.

Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák 2006-os európai referenciakerete („referenciakeret”) nyolc kulcskompetenciát határoz meg:

- az anyanyelven folytatott kommunikáció;
- az idegen nyelveken folytatott kommunikáció;
- matematikai kompetencia és alapvető kompetenciák a természet- és műszaki tudományok terén;
- digitális kompetencia;
- a tanulás elsajátítása;
- szociális és állampolgári kompetenciák;
- kezdeményezőkészség és vállalkozói kompetencia, valamint
- kulturális tudatosság és kifejezőkészség.

A tagállamok és az érdekelt felek a referenciakeretet és az alapját képező elképzelést annak elfogadása óta használják; a tagállamok többsége már életbe léptetett a referenciakerettel összefüggő reformokat. Ezek a reformok igen sokfélék, és a tagállamok idővel a kulcskompetenciák meghatározását is elfogadták. A legtöbb reformot az iskolai oktatás, valamint a szakoktatás és -képzés terén vezették be. A kulcskompetenciák tekintetében főként a hagyományos iskolai tantárgyakhoz könnyen kapcsolható kompetenciák, így például az anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció vagy a matematikai kompetencia terén történtek előrelépések, a tanulás elsajátításához, a vállalkozói, szociális és állampolgári kompetenciákhoz hasonló, a hagyományos tantárgyak határain túlmutató kompetenciák esetében kevésbé¹⁵.

Az oktatási, képzési és tanulási formák számára kihívást jelent a kompetenciaközpontú megközelítések alkalmazása az oktatásban és a tanulásban. A tanterv meglehetősen statikus elképzelése felől a tanulási folyamat során elsajátítandó ismeretek, készségek és attitűdök dinamikus meghatározása felé történő elmozduláshoz paradigmaváltásra van szükség az oktatás, a képzés és a tanulás terén, ami pedig hatással lesz ezek szervezésének és értékelésének módjára.

Ezenkívül a kompetenciaigények nem állandóak, hanem folyamatosan változnak az élet során. Az iskolában elsajátított kompetenciákat fejleszteni kell, hogy egész életen át biztosítsák az egyén boldogulását; a kompetenciák naprakészen tartása és – a változó igényekre reagálva – újak elsajátítása egy egész életen át tartó folyamat. Ennek megfelelően mindenkinek lehetőséget kell nyújtani kompetenciáinak egész életen át tartó fejlesztésére.

Ez az ajánlás nem pusztán az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák naprakész európai referenciakeretét mutatja be, hanem felvázolja az oktatás és képzés – többek között a nem formális tanulás és az egész életen át tartó tanulás – terén alkalmazható kompetenciaközpontú megközelítések kialakítását támogató bevált gyakorlatokat is.

¹⁵

Európai Bizottság (2017): Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák 2006-os európai referenciakeretével kapcsolatos reformok szakirodalmi áttekintése; https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/key-competences-consultation-2017-strategy_en.pdf

- **Összhang a szabályozási terület jelenlegi rendelkezéseivel**

A Tanácsnak és a Bizottságnak az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszerének végrehajtásáról szóló, 2015. évi közös jelentése (Oktatás és képzés 2020) egyértelmű prioritásokat határoz meg a következők megvalósítása érdekében: „az egész életen át tartó tanulás keretében kifejlesztett releváns és magas szintű ismeretek, készségek és kompetenciák, a tanulási eredmények középpontba állítása a foglalkoztathatóság, az innováció, az aktív polgári szerepvállalás és a jólét érdekében”¹⁶.

„Az európai identitás megerősítése az oktatás és a kultúra révén” című bizottsági közlemény¹⁷ szorgalmazza az emberekbe és az oktatásukba való befektetést, valamint annak biztosítását, hogy az oktatási és képzési rendszerek valamennyi tanulót segítsék a mai világban elengedhetetlennek tartott ismeretek, készségek és kompetenciák elsajátításában. A közlemény emellett szoros összefüggést határoz meg a mindenki számára szükséges kompetenciák egységes értelmezése és az európai oktatási térség létrehozása között.

Az Új európai készségfejlesztési programba belefoglalták a kulcskompetenciákról szóló, 2006. évi tanácsi ajánlás felülvizsgálatának szándékát, amely felülvizsgálat célja a kulcskompetenciák egységes és naprakész értelmezésének létrehozása, az oktatási és képzési tantervekbe való bevezetésük előmozdítása, valamint e készségek megfelelőbb fejlesztésének és értékelésének támogatása¹⁸.

A 2016. december 7-én elfogadott „Befektetés az európai ifjúságba” című kezdeményezésben¹⁹ és ezt követően az iskolák és az oktatás minőségének fejlesztéséről²⁰, valamint a felsőoktatás korszerűsítéséről szóló²¹ 2017. májusi közleményekben a Bizottság tovább hangsúlyozta a kompetenciafejlesztésbe való befektetés szükségességét és az e területtel kapcsolatos egyéb célokat.

A 2016 decemberében elfogadott „Kompetenciafejlesztési pályák: új lehetőségek a felnőttek számára” című tanácsi ajánlás azt javasolja, hogy az alacsony képzettségi és tudásszinttel, illetve kompetenciákkal rendelkező felnőttek kapjanak lehetőséget – egyéni igényeik alapján – arra, hogy az írási, olvasási, számolási és digitális kompetenciák terén elérjenek egy minimális szintet; és/vagy az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról szóló, 2006. évi ajánlás alapján készségek, ismeretek és kompetenciák szélesebb körére is szert tegyenek.

A nem formális és az informális tanulás eredményeinek érvényesítéséről szóló, 2012. december 20-i tanácsi ajánlás²² arra kérte a tagállamokat, hogy legkésőbb 2018-ra – a nemzeti körülményekhez és sajátosságokhoz igazodva és az általuk megfelelőnek ítélt módon – léptessenek életbe rendelkezéseket a nem formális és az informális tanulás érvényesítésére, amelynek révén az egyének érvényesíthetik a nem formális és az informális tanulási környezetben elsajátított ismereteiket, készségeiket és kompetenciáikat, és teljes vagy – adott esetben – részleges képesítést tudnak szerezni.

¹⁶ A Tanács és a Bizottság 2015. évi közös jelentése az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszerének végrehajtásáról (Oktatás és képzés 2020) – Az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés új prioritásai [OJ 2015/C417/04](#)

¹⁷ COM(2017) 673, lásd a 6. lábjegyzetet.

¹⁸ A Bizottság közleménye az új európai készségfejlesztési programról, [COM\(2016\)381](#)

¹⁹ A Bizottság közleménye: Befektetés az európai ifjúságba, COM(2016)940; A Bizottság közleménye: Az oktatás javítása és korszerűsítése, [COM\(2016\)941](#)

²⁰ A Bizottság közleménye: Az iskolák és az oktatás minőségének fejlesztése a fiatalok életkezdési esélyeinek javítása érdekében [COM\(2017\)248](#)

²¹ A Bizottság közleménye az EU megújított felsőoktatási programjáról, [COM\(2017\)247](#)

²² A Tanács ajánlása (2012. december 20.) a nem formális és az informális tanulás eredményeinek érvényesítéséről, [HL /C 398/1](#)

Az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszeréről szóló – az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszerének létrehozásáról szóló 2008. április 23-i európai parlamenti és tanácsi ajánlást hatályon kívül helyező – 2017. május 22-i tanácsi ajánlás²³ egységes referenciakeretet biztosít, amely segítséget nyújt az egyéneknek és a szervezeteknek abban, hogy össze tudják hasonlítani a különböző képesítési rendszereket és az e rendszerek szerinti képesítési szinteket.

Az Europass keretrendszer²⁴ kompetenciáik és képesítéseik megfelelőbb kommunikálásában és leírásában nyújt segítséget az embereknek.

- **Összhang az Unió egyéb szakpolitikáival**

„Az európai identitás megerősítése az oktatás és a kultúra révén” című közleményében a Bizottság hangsúlyozza, hogy az oktatás képezi a termékeny és kreatív munkaerő, valamint – végeredményben – egy ellenállóképes gazdaság alapját. A közlemény kiemeli az emberekbe, a kompetenciákba és a lehetőségeikbe való befektetés szükségességét. Külön megemlíti a kulcskompetenciák fejlesztésének támogatására irányuló erőfeszítések fokozásának szükségességét²⁵.

Ahogy a szociális jogok európai pillére hangsúlyozza, „mindenkinek joga van a minőségi és befogadó oktatáshoz, képzéshez és egész életen át tartó tanuláshoz annak érdekében, hogy olyan készségeket tartson, illetve szerezzon meg, amelyek lehetővé teszik számára, hogy teljes mértékben részt vehessen a társadalomban és sikeresen alkalmazkodjon a munkaerőpiaci változásokhoz”, ahogy joga van a továbbképzéshez és az átképzéshez is²⁶.

A közös értékekről, az inkluzív oktatásról és a tanítás európai dimenziójáról szóló tanácsi ajánlásra²⁷ irányuló javaslat különösen az – ezen ajánlás melléklete szerinti – állampolgári kompetenciát emeli ki. Meghatároz számos olyan intézkedést, amelyeket a tagállamok – az Unió támogatásával – végrehajthatnak.

A digitális oktatásra vonatkozó cselekvési tervről szóló, az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának címzett bizottsági közlemény²⁸ meghatározza, hogy az oktatási és képzési rendszerek hogyan tudnak megfelelőbb módon élni az innováció és a digitális technológia lehetőségeivel, és hogyan tudják támogatni az élethez és a munkavégzéshez szükséges digitális kompetenciák fejlesztését a gyors ütemű digitális változás korában. A digitális oktatásra vonatkozó cselekvési terv kiemelt figyelmet fordít az alapszintű oktatási és képzési rendszerekre, és kiterjed az iskolákra, a szakoktatásra és -képzésre, valamint a felsőoktatásra is.

2. JOGALAP, SZUBSZIDIARITÁS ÉS ARÁNYOSSÁG

- **Jogalap**

A kezdeményezés összhangban áll az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 165. és 166. cikkével. A 165. cikk kimondja, hogy az Unió a tagállamok közötti együttműködés ösztönzésével és szükség esetén tevékenységük támogatásával és kiegészítésével hozzájárul a minőségi oktatás fejlesztéséhez, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamoknak az oktatás tartalmára és szervezeti felépítésére vonatkozó

²³ A Tanács ajánlása (2017. május 22.) egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszeréről, [HL/C 189/15](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0189)

²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács [2241/2004/EK határozata](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0241) a képesítések és a szakmai alkalmasság átláthatóságának egységes közösségi keretéről.

²⁵ COM(2017) 673, lásd a 6. lábjegyzetet.

²⁶ COM(2017) 250, lásd a 11. lábjegyzetet.

²⁷ COM(2018) 23.

²⁸ COM(2018) 22.

hatáskörét. A 166. cikk szerint az Unió olyan szakképzési politikát folytat, amely támogatja és kiegészíti a tagállamok ez irányú tevékenységét, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamoknak a szakképzés tartalmára és szervezeti felépítésére vonatkozó hatáskörét.

A kezdeményezés nem javasolja az Unió szabályozási jogkörének kibővítését és nem javasol a tagállamokra kötelező érvényű kötelezettségvállalásokat. A tagállamok nemzeti körülményeiknek megfelelően eldönthetik, hogy hogyan valósítják meg ezt az ajánlást.

- **Szubszidiaritás (nem kizárólagos hatáskör esetén)**

Míg a tagállamok zöme rendelkezik az oktatás és a képzés számára útmutatóként szolgáló saját nemzeti kompetenciakerettel, kevés példa van a kompetenciaközpontú tanítás és tanulás további támogatását elősegítő bevált gyakorlatok cseréjére.

A jelen uniós szintű ajánlás hozzáadott értéke abban rejlik, hogy az Unió képes-e:

- közös referenciakeretet összeállítani a szükséges kulcskompetenciák számára;
- előmozdítani az egész életen át tartó tanulás egységes értelmezését;
- megkönnyíteni a tudás, a szakértelem és a bevált gyakorlatok megosztását;
- uniós szinten támogatni a kompetenciafejlesztést előmozdító kezdeményezéseket;
- támogatni az olyan kompetenciakeretek létrehozását, amelyek segítenek meghatározni a tanulási eredményeket és amelyek az értékelési és érvényesítési gyakorlatok alapját képezik;
- támogatni a kompetenciafejlesztés értékelését, és uniós szinten nyomon követni a fejlődést.

- **Arányosság**

A javaslat megerősíti az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák egységes értelmezését, és meghatározza a tagállamok és a Bizottság számára az alapokat a bevált gyakorlatok megosztásához és a kulcskompetenciák elsajátítását támogató szakpolitikák – nemzeti és uniós szintű – kidolgozásához. A javaslat kiterjed minden korcsoportra, valamint az oktatás és a képzés valamennyi szintjére, a formális, a nem formális és az informális tanulásra egyaránt. Mivel a tagállamok önkéntes alapon vállalnak kötelezettségeket, és mivel mindegyik tagállam maga dönti el, hogy milyen megközelítést használ, az intézkedés arányosnak tekintendő.

- **A jogi aktus típusának megválasztása**

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 165. és 166. cikkében foglalt célkitűzések elérésének támogatása érdekében a Szerződés lehetővé teszi, hogy a Tanács – bizottsági javaslat alapján – ajánlásokat fogadjon el.

A tanácsi ajánlás megfelelő eszköz az oktatás és képzés területén, ahol az EU támogató hatáskörrel rendelkezik, és olyan eszköz, amelyet gyakran alkalmaznak az oktatás és képzés terén megvalósuló európai fellépések során. Jogi eszközként jelzi a tagállamok elkötelezettségét a szövegben szereplő intézkedések iránt, és szilárdabb politikai alapot nyújt az ezen a területen történő együttműködéshez, miközben teljes mértékben tiszteletben tartja az oktatás és képzés területén a tagállamokat megillető hatáskört.

3. AZ UTÓLAGOS ÉRTÉKELÉSEK, AZ ÉRDEKELT FELEKKEL FOLYTATOTT KONZULTÁCIÓK ÉS A HATÁSVIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI

- **A jelenleg hatályban lévő jogszabályok utólagos értékelése / célravezetőségi vizsgálata**

Tárgytalan.

- **Az érdekelt felekkel folytatott konzultációk**

A 2016 októberében megrendezett európai oktatási, képzési és ifjúsági fórumtól kezdődően számos célzott konzultációs célú találkozóra és szakértői szemináriumra került sor. A kulcskompetenciákról szóló, 2006. évi ajánlás felülvizsgálatát is széleskörűen megvitatták a tagállamok képviselőivel az "Oktatás és képzés" 2020 program magas szintű munkacsoportjának ülésein, továbbá az iskolai oktatásért, a szakoktatásért és -képzésért és a felsőoktatásért felelős főigazgatók ülésein, valamint a Szakoktatási és Szakképzési Tanácsadó Bizottság, a Kulturális Bizottság és a Youthpass tanácsadó csoport ülésén.

2017. február 22. és május 19. között nyilvános online konzultációt tartottak, amelyre közel 500 válasz és 69 állásfoglalás érkezett. Hozzájárulók között jó néhány oktatási miniszter és nem kormányzati oldalról érkező érdekelt fél szerepelt. A konzultációs folyamatot egy 2017. június 14-én Brüsszelben megrendezett konferencia zárta²⁹.

A konzultáció eredményei megerősítik a kulcskompetenciák európai referenciakeretének létjogosultságát. A válaszadók megerősítették, hogy változtatásokra van szükség annak biztosításához, hogy a kompetenciakeret tükrözze az elmúlt évtized politikai, társadalmi, gazdasági, ökológiai és technológiai fejleményeit.

A nyilvános online konzultáció fő megállapításai a következők:

- a válaszadók többsége úgy véli, hogy a referenciakeret hasznos eszköznek bizonyul
- az oktatás, képzés és tanulás terén (77 %);
- a válaszadók többsége úgy látja, hogy a referenciakereten kisebb módosításokat kell végrehajtani (65 %);
- a válaszadók szerint további támogatást kell nyújtani a referenciakeret alkalmazásához, és
- támogatni kell a kompetenciaközpontú oktatást, képzést és tanulást Európában;

Az online konzultáció, az állásfoglalások és a konzultációs célú találkozók/konferenciák kiemelték, hogy:

- napjaink többnyelvű és kulturálisan sokszínű társadalmában reagálni kell az írás-olvasás, a nyelvismeret és a kommunikáció terén fennálló kompetenciaigényekre;
- a digitális kompetencia fogalmának korszerűsítésével reagálni kell a rohamosan változó digitális és technológiai környezetre. Az új meghatározásnak magában kell foglalnia a széles körben használt digitális kompetenciakeret kidolgozása és használatának támogatása során levont tanulságokat is³⁰;

²⁹ Európai Bizottság (2017), Jelentés az érdekelttel folytatott konzultációról https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/2017-key-competences-consultation-review_en.pdf

³⁰ Európai Bizottság (2014), A Digitális Kompetenciakeret, <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>

- tovább kell javítani a matematikai, természettudományi és technológiai kompetenciák fejlesztését;
- hangsúlyozni kell az időnként életkézségeknél, szocioemocionális vagy „puha” készségeknél nevezett személyes és interszónális készségek fontosságát, mivel ezek segítenek az egyénnek reagálni a bizonytalanságra és a változásokra. A kritikus gondolkodáshoz, a csapatmunkához, az interkulturális és a problémamegoldó készséghez hasonló készségeket – a javaslatok alapján – tovább kell erősíteni a referenciakeretben;
- hangsúlyozni kell az ajánlásban a fenntarthatóságot a Fenntartható fejlődést szolgáló oktatás évtizede (2005–2014) elnevezésű ENSZ-kezdemenyezés alapján, és a 2030-ig megvalósítandó globális fenntartható fejlődési célok – többek között az oktatásra vonatkozó cél – szem előtt tartásával;
- ki kell emelni az állampolgári kompetencia, valamint a polgári szerepvállalás, a közös értékek és az emberi jogok szerepét. Egyre nagyobb jelentőséggel bír az, hogy az egyének képessé váljanak arra, hogy felelős, aktív polgárokként cselekedjenek, akik hozzá tudnak járulni a társadalmak békés, toleráns, befogadó és biztonságos működéséhez. Ezzel összefüggésben javasolt a médiaműveltség és az interkulturális készségek megerősítése;
- a vállalkozói kompetencia alapvető összetevőiként hangsúlyozni kell a kreativitási készséget, a folyamattervezési és -irányítási képességet, valamint – a megalapozott döntéshozatal részeként – a kockázatok kezelésével kapcsolatos képességet. Voltak, akik a módosított meghatározásnak a vállalkozói kompetencia keretrendszerével³¹ való összehangolását támogatták;
- a kulturális kifejezés kortárs formáinak szélesebb körét kell figyelembe venni, ezenkívül számításba kell venni az egyén saját kulturális identitásának kialakítását is. Ki kell emelni a más kultúrákkal és a kulturális különbségekkel kapcsolatos pozitív és nyitott szellemű attitűdöket.

A konzultáció megerősítette, hogy a referenciakeretet elsősorban az általános és középiskolai formális oktatásban alkalmazták. Ezért szorosabb kapcsolatot kell kialakítani az oktatás és képzés egyéb típusaival, így például a koragyermekkorai neveléssel és gondozással, a szakoktatással és szakképzéssel, a felsőoktatással, a felnőttképzéssel és a nem formális tanulással.

Végül pedig a referenciakeret alkalmazásának további támogatása érdekében javaslatot tettek az oktatás és képzés területén dolgozó szakembereknek nyújtott útmutatás és támogatás megerősítésére, valamint az értékeléssel kapcsolatos megközelítések támogatására szolgáló módszerek feltérképezésére egyrészt az oktatási és tanulási folyamatok részeként, másrészt pedig az oktatás- és képzésirányítás tekintetében.

• Szakértői vélemények összegyűjtése és felhasználása

A javaslat a kulcskompetenciákról szóló, 2006. évi ajánlás, a tagállamokban bevezetett kapcsolódó reformok és a releváns uniós finanszírozású projektek hatásával kapcsolatban készült számos jelentés és tanulmány alapján készült. A Tanács és az Európai Bizottság 2010. évi közös időközi jelentése a kompetenciaközpontú oktatási és képzési tantervek felé való

³¹

Európai Bizottság (2017), a vállalkozói kompetenciakeret, <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>

elmozdulással kapcsolatos első tagállami tapasztalatokat vette górcső alá³². A KeyCoNet³³, vagyis a kulcskompetenciák iskolai oktatásba való integrálását támogató európai szakpolitikai hálózat, valamint a 2012. évi Eurydice-jelentés³⁴ megállapításai hasznos áttekintést nyújtanak a referenciakeret iskolai oktatásban való alkalmazásáról. A CEDEFOP jelentései³⁵ abba nyújtanak betekintést, hogy a referenciakeret milyen szerepet játszott a szakoktatás és -képzés területén.

Tényeket szolgáltatottak emellett a felülvizsgálat céljából készült tanulmányok, többek között az európai referenciakeret alkalmazásával kapcsolatos szakirodalmi áttekintés, valamint a nemzetközi és nemzeti kompetenciakeretek összehasonlító elemzése³⁶.

Az egyes kompetenciák tekintetében a jelen dokumentum az adott területeken készült tanulmányokra és jelentésekre, például az írás-olvasással és a nyelvtanulással³⁷, a természettudományok oktatásával³⁸, a szociális és emocionális oktatással³⁹, az állampolgári ismeretek oktatásával⁴⁰, a vállalkozói készségek oktatásával⁴¹, a polgári és állampolgári kompetenciával⁴², valamint a kulturális tudatossággal és kifejezőkészséggel⁴³ kapcsolatban a közelmúltban készült jelentésekre támaszkodott.

A felülvizsgálat figyelembe vette emellett az OECD, az UNESCO és az Európa Tanács azon jelentéseit és tanulmányait, amelyek az oktatás, képzés és tanulás területét érintő kompetenciakeretek meghatározásával foglalkoznak⁴⁴. Hasonlóképpen hasznos információforrásnak bizonyult a Közös Kutatóközpont – különösen a digitális és a vállalkozói kompetenciák terén végzett – munkája⁴⁵.

³² A Tanács és a Bizottság 2010. évi közös időközi jelentése az „Oktatás és képzés 2010” munkaprogram megvalósításáról (2010/C 117/01).

³³ Kulcskompetenciák fejlesztése Európában. Kezdeményezések katalógusa, <http://keyconet.eun.org>

³⁴ Európai Bizottság (2012): A kulcskompetenciák fejlesztése az európai iskolákban: szakpolitikai kihívások és lehetőségek, https://www.dcoos.org/informes/School_in_Europe.pdf

³⁵ CEDEFOP (2015): A szakoktatás és -képzés fejlesztése az életminőség javítása érdekében, <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3067>; CEDEFOP (2016): Kulcskompetenciák a szakoktatás és -képzés terén, <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/key-competences-in-vet>

³⁶ Európai Bizottság (2017): az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák 2006-os európai referenciakeretével kapcsolatos reformok szakirodalmi áttekintése; Európai Bizottság (2017): A kulcskompetenciák felülvizsgálatával kapcsolatban az érdekeltekkel folytatott konzultáció támogatása, 1. sz. jelentés: A nemzeti és nemzetközi kompetenciakeretek összehasonlító elemzése.

³⁷ Európai Bizottság (2017): Az iskolai nyelvi sokféleség újragondolása., https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/rethinking-language-report_en.pdf

³⁸ Európai Bizottság (2015), Természettudományos oktatás a felelősségteljes állampolgári szerepvállalásért, http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_science_education/KI-NA-26-893-EN-N.pdf, Európai Bizottság (2011), Természettudományos nevelés Európában: Nemzeti szakpolitikák, gyakorlatok és kutatás, http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/report-roccard-on-science-education_en.pdf

³⁹ C. Cefai, P. A. Bartolo, V. Cavioni, P. Downes (2017): *A szociális és emocionális oktatás beépítése az iskolai tantervbe az EU egész területén*, a NESET II jelentése, Luxemburg, Az Európai Unió Kiadóhivatala, közzététele a közeli jövőben esedékes

⁴⁰ Európai Bizottság (2017), Az állampolgársággal kapcsolatos ismeretek iskolai oktatása Európában, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/news/20171106-citizenship-education-school-europe-2017_en

⁴¹ Európai Bizottság (2016): A vállalkozói készségek iskolai oktatása Európában, <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/images/4/45/195EN.pdf>

⁴² IEA (2017): A polgársággal és az állampolgársággal kapcsolatos nemzetközi tanulmány (Nemzetközi Személyi Jogállapoti Bizottság), *közzététele a közeli jövőben esedékes*; Közös Kutatóközpont (2011): Az állampolgári kompetencia összetett indikátora (Civic Competence Composite Indicator, CCCI-2): Az európai fiatalok polgári kompetenciájának mérése az IEA polgársággal és állampolgári neveléssel kapcsolatos nemzetközi tanulmánya alapján, <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC68398/lbna25182enn.pdf>

⁴³ Európai Bizottság (2016): A kulturális tudatosság és kifejezőkészség kézikönyve, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6066c082-e68a-11e5-8a50-01aa75ed71a1>

⁴⁴ UNESCO: Világpolgárságra nevelés, <https://en.unesco.org/gced>; Európa Tanács: A demokratikus kultúra építéséhez szükséges kompetenciakeret; OECD: Oktatás 2030., <https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>

⁴⁵ A Digitális Kompetenciakeret; a vállalkozói kompetenciakeret, lásd a 30. és 31. lábjegyzetet.

- **Hatásvizsgálat**

Tekintve a tevékenységek tagállami kezdeményezésekkel szembeni kiegészítő megközelítését, a javasolt tevékenységek önkéntes jellegét, valamint a várt hatások körét, nem került sor hatásvizsgálat elvégzésére. A javaslat kidolgozásához korábbi tanulmányok, a tagállamokkal folytatott konzultációk, valamint a nyilvános konzultáció szolgáltatott információkat.

- **Célravezető szabályozás és egyszerűsítés**

Tárgytalan.

- **Alapjogok**

Tárgytalan.

4. KÖLTSÉGVETÉSI VONZATOK

Ez a kezdeményezés nem teszi szükségessé további uniós költségvetési erőforrások igénybe vételét.

5. EGYÉB ELEMEEK

- **Végrehajtási tervek, valamint a nyomon követés, az értékelés és a jelentéstétel szabályai**

A végrehajtás támogatása érdekében a Bizottság arra tesz javaslatot, hogy a tagállamokkal együttműködve olyan útmutató anyag kerüljön kidolgozásra, amely kiküszöböli a kompetenciaközpontú oktatás és tanulás végrehajtása terén feltárt hiányosságokat.

A Bizottság jelentést kíván készíteni az ajánlásnak az oktatás, képzés és tanulás terén folytatott európai együttműködés során történő alkalmazásáról.

- **Magyarázó dokumentumok (irányelvek esetében)**

Tárgytalan.

- **A javaslat egyes rendelkezéseinek részletes magyarázata**

Tagállami rendelkezések

A tagállamok felkérést kapnak arra, hogy erősítsék meg valamennyi tanuló, de különösen a hátrányos helyzetű tanulók kulcskompetenciáinak fejlesztését. Különösen az alapvető készségek (írás, olvasás, számolás és digitális alapkészségek), a digitális és a vállalkozói kompetenciák, a természettudományi, technológiai, műszaki és matematikai kompetenciák, valamint a nyelvi kompetenciák szintjének növelésére irányuló törekvéseiket szükséges fokozniuk. A tagállamokat emellett felkéri arra, hogy szükség esetén az oktatás, a képzés és a tanulás valamennyi formáját tekintve erősítsék meg a kompetenciaközpontú oktatási és tanulási megközelítések számára nyújtott támogatást.

A kulcskompetenciák korszerűsített európai referenciakeretén kívül számos bevált gyakorlatot javasolnak arra, hogy a szakemberek valamennyi oktatási, képzési és tanulási formában támogatást kapjanak a kompetenciaközpontú tanulás elősegítéséhez és a kulcskompetenciák értékelésének további fejlesztéséhez. A kulcskompetenciák fejlesztésének támogatásához különböző – ezt segítő – tanulási megközelítésre és környezetre van szükség; az ajánlás a tagállamokat ezek további fejlesztésének elősegítésére ösztönzi.

Az ajánlás hangsúlyozza továbbá az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak támogatását, amelyet e céloknak az oktatásba, képzésbe és nem formális tanulásba való beépítésével lehetne elérni.

Az ajánlás felkéri a tagállamokat arra, hogy készítsenek jelentést a kulcskompetenciák biztosításával kapcsolatos tapasztalatukról, illetve az e téren elért előrehaladásukról.

Bizottsági rendelkezések

A Bizottság javaslatot tesz a kompetenciaközpontú oktatási, képzési és tanulási megközelítésekre vonatkozó további útmutatók kidolgozására, valamint – az ENSZ inkluzív és igazságos minőségi oktatást és az egész életen át tartó tanulási lehetőségekhez való egyetemes hozzáférést kitűző 4. fenntartható fejlődési céljára való tekintettel – a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás kialakítására és előmozdítására irányuló kezdeményezések támogatására⁴⁶.

A Bizottság javasolja továbbá a kulcskompetenciák fejlesztésének nyomon követését, valamint a kompetenciafejlesztés támogatása céljából végrehajtott intézkedésekkel kapcsolatos információk biztosítását szolgáló eredménytábla létrehozását. Emellett javaslatot kíván kidolgozni a kompetenciafejlesztés jövőbeni európai referenciaértékeiről az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretének következő ciklusához.

⁴⁶

Az ENSZ 4. fenntartható fejlődési célja, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg4>

Javaslat

A TANÁCS AJÁNLÁSA

az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról

(EGT-vonatkozású szöveg)

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződésre és különösen annak 165. és 166. cikkére,

tekintettel az Európai Bizottság javaslatára,

mivel:

- (1) A szociális jogok európai pillérének⁴⁷ első alapelve értelmében mindenkinek joga van a minőségi és befogadó oktatáshoz, képzéshez és egész életen át tartó tanuláshoz annak érdekében, hogy olyan készségeket tartson, illetve szerezzen meg, amelyek lehetővé teszik számára, hogy teljes mértékben részt vegyen a társadalomban és sikeresen alkalmazkodjon a munkaerőpiaci változásokhoz. A szociális pillér szerint ahhoz is joga van mindenkinek, hogy „időben és személyre szabott segítséget kapjon munkavállalási vagy önfoglalkoztatási kilátásainak javításához. Idetartozik az álláskereséshez, képzéshez és átképzéshez nyújtott támogatás igénybevételének joga is”. A kompetenciafejlesztés előmozdítása az európai oktatási térség egyik célja, amelynek lehetőségében állna „(a)z oktatás és a kultúra lehetőségeinek maradéktalan kiaknázása [...], hiszen ezek a lehetőségek a munkahelyteremtés, a társadalmi méltányosság és az aktív polgári szerepvállalás mozgatórugói, és egyúttal a maga sokféleségében megmutatkozó európai identitás megtagasztalásának eszközei”⁴⁸.
- (2) A jelenlegi életszínvonal fenntartásához, a magas szintű foglalkoztatási arány elősegítéséhez és a társadalmi kohézióhoz a jövő társadalma és munkaerőpiaca fényében való megerősítéséhez az embereknek a megfelelő készségekre és kompetenciákra van szükségük⁴⁹. Amennyiben Európa polgárai támogatást kapnak a személyes önmegvalósításukhoz, a foglalkoztathatóságukhoz és a társadalmi beilleszkedésükhöz szükséges készségek és kompetenciák elsajátításához, az hozzájárul ahhoz, hogy a gyors és mélyreható változások korában Európa ellenálló képessége megerősödhessen.
- (3) Az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa 2006-ban elfogadott egy, az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról szóló ajánlást. Ebben az ajánlásban a tagállamokat arra kérték, hogy „fejlesszék a kulcsfontosságú kompetenciák mindenki számára való biztosítását az egész életen át tartó tanulási stratégiáik részeként, ideértve az általános írástudás elérésére vonatkozó stratégiát is,

⁴⁷ COM(2017) 250, lásd a 11. lábjegyzetet.

⁴⁸ COM(2017) 673, lásd a 6. lábjegyzetet.

⁴⁹ Európai Bizottság (2017): Vitaanyag Európa szociális dimenziójáról, https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-social-dimension-europe_hu

valamint ennek érdekében használják referencia-eszközként a mellékelt Kulcskompetenciák az egész életen át tartó tanuláshoz – Európai referenciakeretet⁵⁰. Elfogadása óta az ajánlás a kompetenciaközpontú oktatás, képzés és tanulás kulcsfontosságú referenciadokumentuma.

- (4) Napjainkban, mivel egyre több foglalkozást érint az automatizálás, a technológiák egyre nagyobb szerepet töltenek be a munka és az élet valamennyi területén, és a vállalkozói, szociális és állampolgári kompetenciák egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert a rugalmasság és a változásokhoz való alkalmazkodás képességének biztosítása terén, a kompetenciákhoz kapcsolódó követelmények megváltoztak.
- (5) Ugyanakkor azonban a PISA⁵¹ vagy a PIAAC⁵² felméréseihez hasonló nemzetközi felmérésekből az derül ki, hogy továbbra is magas azoknak a serdülőknek és felnőtteknek az aránya, akik nem rendelkeznek megfelelő szintű alapvető készségekkel. 2015-ben minden ötödik tanuló számára komoly nehézségeket okozott az olvasási, matematikai és természettudományos készségek megfelelő szintjének elérése⁵³. Néhány országban a felnőttek akár egyharmada csak a legalacsonyabb tudásszinteket érte el az írási, olvasási és számolási készségek terén⁵⁴. Az uniós népesség 44 %-a vagy gyenge digitális készségekkel rendelkezik, vagy nem rendelkezik ilyen készségekkel (19 %)⁵⁵.
- (6) Következésképpen az alapvető készségekbe történő befektetés jelentősége soha nem volt ennyire aktuális. A magas színvonalú oktatás, ideértve a tanterven kívüli tevékenységeket és a kompetenciafejlesztés tág értelemben vett megközelítését, hozzájárul az alapvető készségek terén elért eredmények javításához⁵⁶. Ezenkívül új tanulási módszereket kell feltérképezni az egyre mobilabbá váló és a digitális technológiákat egyre kiterjedtebb mértékben használó társadalom számára⁵⁷. A digitális technológiák hatással vannak az oktatásra, a képzésre és a tanulásra, mégpedig oly módon, hogy az egyre mobilabb társadalom igényeihez igazított, rugalmasabb tanulási környezeteket hoznak létre⁵⁸.
- (7) Az Új európai készségfejlesztési programba belefoglalták az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról szóló, 2006. évi ajánlás felülvizsgálatának szándékát, elismerve, hogy a készségekbe és kompetenciákba, valamint a kulcskompetenciák egységes és naprakész értelmezésébe való befektetés az európai oktatás, képzés és nem formális tanulás előmozdításának első lépése⁵⁹.
- (8) A társadalmi és gazdasági változásokra való reagálás, a munkaerőpiac jövőjéről folytatott viták tanulságainak és a kulcskompetenciákról szóló, 2006. évi ajánlás felülvizsgálatával kapcsolatos nyilvános konzultáció eredményeinek figyelembevétele érdekében mind az ajánlást, mind az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák európai referenciakeretét felül kell vizsgálni, és a vállalkozói gondolkodásmód elősegítésére összpontosítva módosítani kell.

⁵⁰ (2006/962/EK), lásd a 13. lábjegyzetet.

⁵¹ OECD: Nemzetközi tanulói teljesítménymérés, <http://www.oecd.org/pisa/>

⁵² OECD: A felnőttek kompetenciáinak a nemzetközi értékelésére vonatkozó program, <http://www.oecd.org/skills/piaac/>

⁵³ OECD (2016): A 2015. évi PISA-felmérés eredményei; lásd a 8. lábjegyzetet.

⁵⁴ Európai Bizottság (2016): Oktatási és Képzési Figyelő 2016., lásd a 9. lábjegyzetet.

⁵⁵ Európai Bizottság, 2017. évi digitális eredménytábla.

⁵⁶ OECD (2016): A 2015. évi PISA-felmérés eredményei; lásd a 8. lábjegyzetet.

⁵⁷ Európai Bizottság (2017): Vitaanyag a globalizáció előnyünkre fordításáról, lásd a 4. lábjegyzetet.

⁵⁸ A Bizottság közleménye: Gondoljuk újra az oktatást: beruházás a készségekbe a jobb társadalmi-gazdasági eredmények érdekében, [COM\(2012\) 669 final](#)

⁵⁹ COM(2016) 381, lásd a 18. lábjegyzetet.

- (9) Támogatni kell a kulcskompetenciák fejlesztését, érvényesítését és a kompetenciaközpontú oktatás, képzés és tanulás biztosítását, méghozzá olyan bevált gyakorlatok meghonosítása révén, amelyek hatékonyabban támogatják az oktatásban dolgozó szakembereket feladataik elvégzésében és javítják a számukra nyújtott oktatás minőségét, korszerűsítik az értékelési és érvényesítési módszereket és eszközöket, valamint új és innovatív oktatási és tanulási formákat vezetnek be⁶⁰. Ennek megfelelően az ajánlásnak – az elmúlt évtized tapasztalataira alapozva – kezelnie kell a kompetenciaközpontú oktatás, képzés és tanulás végrehajtása terén fennálló kihívásokat.
- (10) A kompetenciák érvényesítésének támogatása lehetővé teszi, hogy az egyének elismertessék kompetenciáikat, és teljes vagy – adott esetben – részleges képesítést szerezzenek⁶¹. Ez a folyamat épülhet a nem formális és az informális tanulás érvényesítése érdekében történő meglévő intézkedésekre, valamint az európai képesítési keretrendszerre⁶², amely közös referenciakeretet biztosít a képesítési szintek összehasonlításához, és azt is megadja, hogy milyen kompetenciákra van szükség a szintek eléréséhez. Ezenkívül az értékelés fontos szerepet játszik a tanulási folyamatok strukturálásában és az útmutatás biztosításában, segítséget nyújtva az embereknek abban, hogy kompetenciáik fejlesztését a munkaerőpiac változó követelményeit is figyelembe véve végezzék⁶³.
- (11) A személyes önmegvalósításhoz, a foglalkoztathatósághoz és a társadalmi beilleszkedéshez szükséges kulcskompetenciák körének meghatározását nemcsak társadalmi és gazdasági fejlemények formálták, hanem az elmúlt évtized különböző európai kezdeményezései is. Különleges figyelmet kapott az alapvető készségek fejlesztése, a nyelvtanulásba való befektetés, a digitális és a vállalkozói kompetenciák fejlesztése, a közös értékeknek a társadalmaink működésében betöltött szerepe, valamint a fiatalok ösztönzése arra, hogy nagyobb számban válasszanak természettudományos pályát. A referenciakeretnek tükröznie kell mindezen fejleményeket.
- (12) A fenntartható fejlődési célok közül a 4.7. cél hangsúlyozza, hogy szükség van annak „biztosítására, hogy minden tanuló szert tegyen a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges ismeretekre és készségekre, többek között a fenntartható fejlődéssel és a fenntartható életmóddal, az emberi jogokkal, a nemek közötti egyenlőséggel, a béke és erőszakmentesség kultúrájának előmozdításával, a világpolgársággal, valamint a kulturális sokféleség és a kultúra fenntartható fejlődéshez való hozzájárulásának elismerésével kapcsolatos oktatás révén.”⁶⁴ A referenciakeret felülvizsgált változata magában foglalja ezt a célt.
- (13) Modern társadalmaink, valamint az interkulturális megértés és együttműködés szempontjából egyre nagyobb jelentőséggel bíró nyelvtanulás biztosítását a közös

⁶⁰ A Tanács és a Bizottság 2010. évi közös időközi jelentése az „Oktatás és képzés 2010” munkaprogram megvalósításáról (2010/C 117/01), lásd a 32. lábjegyzetet. A Tanács és a Bizottság 2015. évi közös jelentése az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszerének végrehajtásáról (Oktatás és képzés 2020) (2015/C 417/04)

⁶¹ HL C 398/1., lásd a 22. lábjegyzetet.

⁶² HL C 189./15., lásd a 23. lábjegyzetet.

⁶³ A Tanács állásfoglalása (2004. május 28.) az egész életen át tartó pályaorientáció területére vonatkozó politikák, rendszerek és gyakorlatok megerősítéséről, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/104236.pdf; A Tanács állásfoglalása (2008. november 21.) a pályaorientációnak az egész életen át tartó tanulás stratégiáiba való fokozottabb integrálásáról.

⁶⁴ Az Egyesült Nemzetek Szervezetének közgyűlése által 2015. szeptember 25-én elfogadott határozat – Világunk átalakítása: a fenntartható fejlődés 2030-ig szóló programja, http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

európai nyelvi referenciakeret⁶⁵ támogatja. A referenciakeret segítséget nyújt a nyelvi kompetencia fő elemeinek meghatározásához, és támogatja a nyelvtanulási folyamatot. Emellett megteremti a nyelvi kompetenciák általános meghatározásának alapját, tartalma pedig visszatükröződik a kulcskompetenciák európai referenciakeretének aktualizált változatában.

- (14) A digitális kompetenciakeret⁶⁶ és a vállalkozói kompetenciakeret⁶⁷ létrehozása értékes támogatást nyújtott a kompetenciafejlesztés elősegítéséhez. Hasonlóképpen az Európa Tanácsnak a demokratikus kultúra építéséhez szükséges kompetenciakerete⁶⁸ a demokratikus társadalmakban való megfelelő részvételhez szükséges értékek, készségek és attitűdök átfogó keretét kínálja. A referenciakeret módosítása során mindezeket kellőképpen figyelembe vettük.
- (15) Annak érdekében, hogy a fiatalokat nagyobb számban ösztönözzék természettudományos, technológiai, műszaki és matematikai életpálya választására, Európa-szerte születnek kezdeményezések arra irányulóan, hogy kutatásalapú pedagógiai módszerek segítségével, valamint társadalmi szereplők és iparágak széles palettájának bevonásával közelebb vigyék a természettudományokat a művészetekhez és más tantárgyakhoz⁶⁹. Míg e kompetenciák meghatározása nem sokat változott az elmúlt évek alatt, egyre aktuálisabbá válik a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika területén zajló kompetenciafejlesztés támogatása, így a jelen ajánlásban is helyet kell kapnia.
- (16) A nem formális tanulás jelentőségét és relevanciáját egyértelművé teszik az ifjúsági munka, az önkéntes munka és az alulról szerveződő sporttevékenységek során szerzett tapasztalatok. A nem formális tanulás fontos szerepet tölt be az alapvető interperszonális, kommunikációs és kognitív készségek fejlesztésének támogatásában, ideértve többek között a kritikus gondolkodást, az elemzőkészséget, a kreativitást, a problémamegoldást és a rugalmasságot, amelyek megkönnyítik a felnőtt létbe, valamint az aktív polgári szerepvállalás és a munka világába való átmenetet⁷⁰. A különböző tanulási formák közötti hatékonyabb együttműködés megvalósítása elősegíti számos tanulási megközelítés és környezet fejlődését⁷¹.
- (17) A kulcskompetenciák egész életen át tartó fejlesztése érdekében az oktatás, a képzés és a tanulás valamennyi szintjén támogatni kell: a magas színvonalú koragyermekkorai nevelés és gondozás kialakítását⁷²; az iskolai oktatás további fejlesztését és a kiváló minőségű oktatás biztosítását⁷³; kompetenciafejlesztési pályák biztosítását az

⁶⁵ Közös európai nyelvi referenciakeret: nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés, (CEFR) <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>

⁶⁶ A Digitális Kompetenciakeret, lásd a 30. lábjegyzetet.

⁶⁷ A vállalkozói kompetenciakeret, lásd a 31. lábjegyzetet.

⁶⁸ A demokratikus kultúrához szükséges kompetenciák – Egyenlőségen alapuló együttélés a kulturálisan sokszínű demokratikus társadalmakban <https://rm.coe.int/16806ccc07>

⁶⁹ Európai Bizottság (2014), Természettudományos oktatás a felelősségteljes állampolgári szerepvállalásért, lásd a 38. lábjegyzetet.

⁷⁰ A Tanács következtetései a fiataloknak a felnőttkorba, valamint az aktív polgári szerepvállalás és a munka világába való sikeres átlépését elősegítő alapvető életkészségek fiatalok körében való fejlesztésének támogatásában az ifjúsági munka által betöltött szerepről (2017. május 22.), <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9547-2017-INIT/hu/pdf>

⁷¹ A Tanács következtetései a horizontális szakpolitikai együttműködésnek a fiatalokat érintő társadalmi-gazdasági kihívások hatékony kezelése érdekében történő bővítéséről (2015. május 27.), [2015/C 172/3](#)

⁷² A Tanács következtetései a kisgyermekkorai nevelésnek és az alapfokú oktatásnak a kreativitás, az innováció és a digitális kompetencia előmozdításában betöltött szerepéről (2015. május 27.), [2015/C 172/5](#)

⁷³ COM(2017) 248, lásd a 20. lábjegyzetet.

alacsonyan képzett felnőttek számára⁷⁴; az alapszintű oktatás, valamint a szakoktatás és -képzés továbbfejlesztését⁷⁵; továbbá a felsőoktatás korszerűsítését⁷⁶.

- (18) Az ajánlásnak – az egész életen át tartó tanulást szem előtt tartva – ki kell terjednie az oktatás, a képzés és a tanulás formális és nem formális formáinak széles körére. Törekednie kell a különböző tanulási formák közötti átmenetek és együttműködés támogatására képes kompetenciák egységes értelmezésének létrehozására. Az ajánlás olyan bevált gyakorlatokat határoz meg, amelyek képesek kielégíteni az oktatásban dolgozó szakemberek – azaz többek között a tanárok, oktatók, tanárképző szakemberek, oktatási és képzési intézményvezetők, kollégák képzéséért felelős alkalmazottak, kutatók és egyetemi tanárok, ifjúsági munkások és felnőttoktatásban dolgozók, valamint munkáltatók és munkaerőpiaci érdekelt felek – igényeit. Az ajánlás foglalkozik az intézményekkel és a szervezetekkel is, ideértve a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket, továbbá útmutatást és támogatást nyújt az embereknek kompetenciáik kisgyermekkorától kezdődő és egész életen át tartó fejlesztéséhez.
- (19) Ez az ajánlás teljes mértékben tiszteletben tartja a szubszidiaritás és az arányosság elvét.

ELFOGADTA EZT AZ AJÁNLÁST:

A tagállamoknak intézkedniük kell a következőkről:

1. a magas színvonalú és befogadó oktatáshoz, képzéshez és egész életen át tartó tanuláshoz való jog támogatása és a kulcskompetenciák fejlesztésével kapcsolatos lehetőségek biztosítása mindenki számára a „Kulcskompetenciák az egész életen át tartó tanuláshoz – Európai referenciakeret”-nek a mellékletben meghatározottaknak megfelelő, teljes körű alkalmazása révén, valamint
 - 1.1. a kulcskompetenciák kisgyermekkorától kezdődő fejlesztésének előmozdítása mindenki számára az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó nemzeti stratégia keretében;
 - 1.2. a hátrányokkal küzdő vagy sajátos igényű fiatalok és felnőttek támogatása lehetőségeik kiteljesítése érdekében;
2. a kulcskompetenciák fejlesztésének támogatása, különös figyelmet fordítva a következőkre:
 - 2.1. az alapvető készségek (írás és olvasás, számolás, valamint az alapvető digitális készségek) szintjének növelése, ami a további tanulás és a társadalomban való részvétel alapját jelenti;
 - 2.2. a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika területén szükséges kompetenciák elsajátításának előmozdítása, valamint az e területeken hivatást választó fiatalok számának növelését ösztönző intézkedések életbe léptetése;
 - 2.3. a digitális kompetenciák szintjének növelése és javítása az oktatás és képzés valamennyi szintjén, a teljes lakosság körében;

⁷⁴ A Tanács ajánlása (2016. december 19.): Kompetenciafejlesztési pályák: Új lehetőségek felnőttek számára , [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1224\(01\)&from=hu](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1224(01)&from=hu)

⁷⁵ HL 2015/C 417/4, II. melléklet

⁷⁶ COM(2017) 247, lásd a 21. lábjegyzetet.

- 2.4. a vállalkozói kompetencia, a kreativitás és a kezdeményezőkészség előmozdítása, különösen a fiatalok körében, többek között olyan lehetőségek támogatásával, amelyek révén a fiatal tanulók általános vagy középiskolai éveik alatt legalább egyszer vállalkozói tapasztalatot szerezhettek;
- 2.5. a nyelvismeret szintjének növelése, valamint a tanulók támogatása abban, hogy a munkájukhoz vagy élethelyzetükhöz kapcsolódó különböző nyelveket tanulhassanak;
3. a kulcskompetenciák elsajátításának megkönnyítése a bevált gyakorlatok alkalmazása révén, az alábbi intézkedésekkel támogatva a mellékletben meghatározott kulcskompetenciák fejlesztését:
 - 3.1. különböző tanulási módszerek és környezetek előmozdítása, ideértve a digitális technológiák oktatási, képzési és tanulási formákban történő megfelelő alkalmazását is;
 - 3.2. támogatás nyújtása az oktatásban dolgozó szakembereknek az oktatási, képzési és tanulási formákban folytatott, kompetenciaközpontú egész életen át tartó tanulás tekintetében;
 - 3.3. a kulcskompetenciák értékelésének és érvényesítésének támogatása és további fejlesztése;
 - 3.4. az oktatási, képzési és tanulási formák közötti együttműködés – valamennyi szinten és különböző területeken történő – megerősítése a tanulók kompetenciafejlesztésének folytonosabbá tétele és az innovatív tanulási megközelítések fejlesztése érdekében;
 - 3.5. az oktatási, képzési, foglalkoztatási és egyéb tanulási formákban használt eszközök, erőforrások és útmutatások megerősítése, az egész életen át tartó tanulási pálya irányításának támogatása érdekében;
4. az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak az oktatásba, képzésbe és tanulásba való beépítése;
5. jelentés készítése a kulcskompetenciáknak a teljes oktatási és képzési ágazatban – többek között a nem formális tanulás terén – való előmozdítása során szerzett tapasztalatokról és az e téren elért előrehaladásról.

EZENNEL ÜDVÖZLI, HOGY A BIZOTTSÁG:

6. támogatja az ajánlás végrehajtását és az európai referenciakeret alkalmazását a tagállamok közötti kölcsönös tanulás előmozdítása és annak révén, hogy a tagállamokkal együttműködve az alábbiakhoz hasonló referenciaanyagokat és eszközöket hoz létre:
 - 6.1. meghatározott kompetenciákkal kapcsolatos, a kompetenciafejlesztést és -értékelést előmozdító keretek⁷⁷;
 - 6.2. a tanulási és tanulástámogató megközelítések új formáit feldolgozó, tényeken alapuló útmutató;
 - 6.3. az oktatásban dolgozó szakembereket és egyéb érdekelt feleket támogató eszközök, például tömeges nyílt online kurzusok, önértékelési eszközök⁷⁸, valamint az eTwinninghez és az európai felnőttoktatás elektronikus platformjához (EPALE) hasonló hálózatok;

⁷⁷ A közös európai nyelvi referenciakeret, a digitális kompetenciakeret és a vállalkozói kompetenciakeret létrehozása során szerzett tapasztalatok és szakértelem alapján.

⁷⁸ Mint például a Digitális Kompetenciakeret, lásd a 30. lábjegyzetet.

- 6.4. a kulcskompetenciák értékelésével és érvényesítésével kapcsolatos, az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszere (Oktatás és képzés 2020) alapján végzett korábbi munkára alapozó megközelítések⁷⁹;
7. az ENSZ inkluzív és igazságos minőségi oktatást és az egész életen át tartó tanulási lehetőségekhez való egyetemes hozzáférést kitűző 4. fenntartható fejlődési céljára való tekintettel támogatja a fenntartható fejlődést szolgáló oktatás további fejlesztésére és előmozdítására irányuló kezdeményezéseket⁸⁰;
8. fontolóra veszi egy, a kompetenciaközpontú oktatás, képzés és tanulás biztosítását és az Unió területén végzett kompetenciafejlesztést mérő eredménytábla létrehozásának lehetőségét.

Ez az ajánlás az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról szóló, 2006. december 18-i európai parlamenti és tanácsi ajánlás helyébe lép.

Kelt Brüsszelben, -án/-én.

*a Tanács részéről
az elnök*

⁷⁹ Bizottsági szolgálati munkadokumentum: Kulcskompetenciák értékelése az alapoktatásban és -képzésben: szakpolitikai iránymutatás {SWD (2012) 371}

⁸⁰ Az ENSZ 4. fenntartható fejlődési célja, lásd a 44. lábjegyzetet.